

Medgyesegyháza rövid története

A régi Medgyes és vidéke

Franz Vilmos:

A régi Medgyesről Karácsonyi János: Békés vármegye története, Márki Sándor: Arad vármegye és Arad története, Kriakó Gyula: Olvasókönyv Békés megye történetéhez című munkákban olvashatunk. Régebbi okiratokban a mostani község Medgyesegyháza, Megyes, Megyes, Medgyes néven szerepel. Mi az egyszerűség kedvéért /ahogy az 1893 előtti időről szólunk/ mindent Medgyesnek írunk. Hogy mikor alapították, mint lakótelepet, nem tudjuk, de az egyház név templomról tanúskodik, tehát a XIV.sz.-ban már lakott helynek kellett lennie.

Medgyesegyháza rövid története

A régi Medgyes /rövid, átmeneti idők leírásaitva/ Gyula várához tartozó jobbágy település volt. Csak földesurai voltak pereze nemesek. Így Garbai Péter /aki Medgyest Corvin Jánosnál kapta/ 36 darab jobbágyt /1517-1518/ hozott a várba. A jobbágyok tartoztak a királyi felség "jobbágyal"-nak írják. 1482-ben a királyi felség lett, majd 1517-1518-ban, egy ideig Brandenburgi volt. Voltak más földesurai is.

II. József 1766-ban két adománylevelében /amelyben a gyulai uradalom Corvin János Garaynak adja/ szerepel Medgyes is.

A gyulai uradalomnak 1525-ben két urbariuma fellelhetője a várhoz tartozó településeket a csak közt van Medgyes is.

1566 táján Gyula körüli nemes uradalom volt a török gyűrés /a vár 1566-ban esett el/ a az az időből keletkezett kincstári oktatások /adományok/ arról számolnak be, hogy Békés megye felvált már a törökök kezébe. Az uradi uradalomhoz tartozó uradalmi nemes /török uradalmi uradalmi/ jegyzékben a 36.pont alatt találhatók Medgyes név, és az az az idő volt a a jobbágyok nevei is fel vannak sorolva /II. József János, Varga János, Vincze B., Kiss G./

A régi Medgyesről és a török megszállás alatt levő településekről tehát keveset tudunk, csak annyit hiszünk, hogy amikor templom is volt, /maradványok minemelyek/ az ottani jobbágyok földműveléssel, állattenyésztéssel, haldezzel, vadászattal foglalkoztak, szőlőt is földesurai termesztet, majd a török adószedők zaklatásait.

Nem tudjuk annyit hiszünk a török megszállás megszüntése után Medgyesben is, hogy hogy lakni lehetett. Bizonyára nagyon kevés, hiszen akkor Békés megye lakossága a török kitekérése után alig maradt 3000 főre.

Milyen lehetett akkor a vidék? Medgyesnek is környékének földje jó termékeny volt /csak nem volt ott kőszelvények/ kevés erdővel /Szabolcs István:Éggy vészek Magyarországon c. munkája tanúsítja, amely meglehetősen új korszakban is megjelent/ a mai feltett emlékeztetnek a régi faerdőknél nyomon nem volt. Utak voltak ugyan, /de a közlekedési mégis csak kellett/ de csak egy egyszerű állomásban /és az is "arany ház" volt /, mint ahogy Jókai írja a "Közlekedés" című műveiben is /földművelésben, vagy Petőfi Utasán az Alföldön című költeményében.

A folyók szabályozása még nem volt, sokszor a víz, minden területet, de csak azok voltak mindenhol, ahol lehetett, legelőket az Alföldnek "száz kövér gulyája" /Petőfi írja az Alföld c. köl-

1959

Medgyesegyháza rövid történeteA régi Medgyes és vidéke

A régi Medgyesről Karácsonyi János: Békés vármegye története, Márki Sándor: Arad vármegye és Arad története, Kriskó Gyula: Olvasókönyv Békés megye történetéhez című munkákban olvashatunk. Régebbi okiratokban a mostani község Medgyesegyház, Megyes, Meggyes, Medgyes néven szerepel. Mi-az egyszerűség kedvéért /mikor az 1893 előtti időkről szólnunk/ mindenütt Medgyest írunk. Hogy mikor alapították. mánt lakótelepet, nem tudjuk, de az egyház név templomról tanuskodik, tehát a XIV.ez.-ben már lakott helynek kellett lennie.

A régi Medgyes /rövid, átmeneti időt leszámítva/ Gyula várához tartozó jobbgy település volt. Csak földesurai voltak persze nemesek. Így Gerdasics Péter /aki Medgyest Corvin Jánostól kapta/ jó darabig volt földesura a településnek, akiről írva áll /1517-ből/ hogy büszkén nevezte magát a medgyesi nemesnek. Gyula vára egy ideig Mátyás királyé volt, ezért van az, hogy a Gyulához tartozó jobbgyokat, akik Medgyesen laktak a "királyi felség jobbgyai"-nak írják. Később Corvin János birtoka lett, majd Gél ispáné, egy ideig Brandenburgi György örgrófé volt. Voltak más földesurai is.

II. Ulászló 1506-ban kel adománylevelében /amelyben a gyulai uradalmat Corvin János özvegyének adja/ szerepel Medgyes is.

A gyulai uradalomnak 1525-ben kélt urbárium fel sorolja a várhot tartozó településeket s ezek közt ott van Medgyes is.

1560 táján Gyula körül mind szorosabbá vált a török gyűrű /a vár 1566-ban esett el/ a az időtájt keletkezett kincstári defterek /adólapjatomok/ arról adnak számot, hogy Békés megye falvai már a töröknek adóztak. Az aradi szandzsáksághoz tartozó zarándi nahie /török hódoltsági terület/ jegyzékében a 36.pont alatt található Medgyes falu, benne akkor 19 ház volt a a jobbgyok nevei is fel vannak sorolva./Pl.:Kódas János, Varga János, Vincze B., Kiss G./ A régi Medgyesről és a török megszállás alatt levő településekről tehát keveset tudunk, csak annyi bizonyos, hogy egykor temploma is volt./maradványai nincsenek/ Az ottani jobbgyok földműveléssel, állattenyésztéssel, halászással, vadászattal foglalkoztak, nyögték a földesuri terheket, majd a török adószedők zaklatásait.

Nem tudjuk mennyi ház volt a török megszállás megszűnte után Medgyesen és, hogy hány lakója lehetett. Bizonyára nagyon kevés, hiszen egész Békés megye lakossága a török kitakarodása után alig rugott 3000 főre.

Milyen lehetett akkor a vidék?

Medgyesnek és környékének földje jó termőerejű volt /csak nem volt aki megművelje/ kevés erdővel /Szamota István:Régi utazások Magyarországon c. munkája tanuotja azt, amely nemrégén új kiadásban is megjelent/ a mai fejlett uthálózatnak. gondozott fasoroknak nyomuk sem volt. Utak voltak ugyan, /mert közlekedni mégis csak kellett/, de ezek sem gondozott állapotban /később is "sarat hán tak sárra"/, mint ahogy Jókai írja a későbbi időkből Az új földesurban, vagy Petőfi Utazása az Alföldön című költeményében.

A folyók szabályozása még nem volt, sok volt a vizes, nádas terület. de due mezők voltak mindenfelé, ahol /később/ legelhetet az Alföldnek "száz kövér gulyája" /mint Petőfi írja Az Alföld c. köl-

teményében/

Bizonyára nem sokat tévedünk, ha a mostani község helyét olyannak képzeljük, amilyennek Arany János mondja az alföldi tájat a Toldi VII énekében, ahol "sivatag pusztaságról" van szó, amit úgy kell érteni, hogy erdős vidék nem volt benne, mert a jó termőerejű föld / a szikéseket leszámolva/ fűvet dúsan termet ha a nyári hőség olykor kiégette is a mezőséget. /mint Arany János írja a Toldiban/, sással, gyékénnyel teljeseek, vizesek is bőven voltak /ezek medrei a folyók szabályozása után most is jól krvehetők a községében és környékén/, ezekben sok vízi állat élt, hol meg rák /az 1930-az nedves, talajvizes esztendőben ezek a mélyedések megteltek vizzelés egy darabig bőven adták a halat a község lakosságának /mi is gyakran kaptunk/. Sok volt a vízi szárnyas is /vadkacsa, géme, vadlibák és husvét előtt a szalonka félék/ de voltak darvak és tuzokfélék bőven, később amikor a fás területek szaporodtak fácánok, harkályok, baglyok, ragadozó madarak, varjak, fecskék, verebek és énekes madarak nagy számban; sok volt a mezei nyul az őz, a szarvas /télen szánkó elé fogták őket/, voltak rókák, sőt réti farkasok, a Medgyes vidékének külön nvezetése volt a földikutya. Sok volt a gyík, vizisikló, csigák, kagylók, a különféle rovarok, bogarak, rengeteg volt a szunyog és sáska, tarka pillangók, daraszak, legyek nagy számban. Méhek is dön-gicséltek, amikor a vidék népe már kezdte állítani a kasokat.

/ A vidék faunájáról egyébként sokat lehetne írni/

De bármily gazdag is volt atáj állatvilága, ember, aki kultur-növényt természetesen /amit fenntebb már érintettünk/ eleinte kevés volt atörök hódoltság megszűnte után az egész megyében. Az egész terület szinte lakatlan volt s a kormányszatnak kellett gondoskodni a telepítésekről.

Harrucker János György /1662-1742/, akit a török háborúk során a katonaság éllemezése körül szerzett érdemekért meg akartak jutalmazni s választást is engedtek neki, a budai vizimalmok és Békés megye területe között. De Harruckernek megsúgták, hogy hiába választaná a vizimalmokat, ezeket ugysem adnák neki, így azután Békés megyét választotta. Ez is mutatja, milyen értéktelennek tartották abban az időben ezt az óriási, de lakatlan területet. Békés megyét 1723-ban meg is kapta és igyekezett ezt telepésekkel benépesíteni. /családja 1775-ben fiúágon kihalt s birtokainak nagy része leányágon Wenckheim családra szállt/

Békéscsab, Szarvas, Orosháza, etc. benépesítése az ő nevéhez fűződik, de Medgyes és a délkeletre terjedő vidék kincstári birtok lett, amelyett Aradról ill. Pécskéről igazgattak.

Az itteni vidék termőföldjének híre ment s ez indította Hengel-müller Mihály, alsó Ausztriai lakost /loosdorfi/ arra, hogy ezet az óriási kiterjedésű kincstári birtokot, közel 100 ezer holdat az akkori Arad és Csanád megye területén bérbe vette. A szerződés dést 1820-1835 -ig terjedő időre tényleg meg is kötötték. Hengel-müller a bérbevett területet központjául Medgyeset választotta ahol őt országot keresztezte egymást. Gazdag ember lévén nem sajnálta a befektetést. Gazdasági épületeket emeltetett, cselédlakásokat építettett, nyilván a híres "nyagykolcsma" is ekkor épült és megépítette az 1937-ig fennmaradt katolikus kápolnát. /később sokéig ez volt temploma a község katolikus lakosságának/

elláttt megfelelő felszereléssel, oltárral, szószékkel, orgonával és haranggal. Ide vasárnap és ünnepnaponként a kétegyházi plébános járt ki /1871-től a bodzási/ s végezte az egyházi szolgálatot.

Hengelmüller tehát ezen az óriási kiterjedésű pusztán tetemes befektetéssel nagy arányú mezőgazdasági és állattenyésztési kultúrát teremtett. A bérlethez fűződő tervekben és reményekben azonban csalódnia kellett. Az akkori áldatlan gazdasági és értékesítési viszonyok miatt ebbe a nagyszabású vállalkozásba belebukott. A kikötött bérösszeget nem tudta fizetni. A bérhátrálék miatt közte és a kincstár között nagy per keletkezett, amely mindkét részről elkeseredéssel folyt még végül a bécsi udvar beavatkozása folytán Budán megkötött egyességgel végződött. Ennek értelmében a kincstár Hengelmüller létesítményét, építkezéseit, összes befektetéseit, az élő és holt felszerelést átvette, őt pedig a tetemes bérhátrálék elengedte mellett közel 540 ezer forinttal kártalanította. Így került Medgyes területe újra a kincstár gondozásába. A környéken új községek keletkeztek, az itt levő épületekkel együtt, mint a kat. kápolna, a nagy kocsmá, az ispánlak /ez most iskolaépület/, az oskola, a cselédlakások és néhány más épület is. Közéjük volt József főhercegék egyik bánkúti uradalma /László.majob/ és két nagyobb területű birtok, amelyeket a községgé alakulás után Medgyesegyházába plvssztottak.

Ötezer néhány száz hold területű állami birtok volt Medgyes pusztá néven az a vidék, ahol ma Medgyesegyháza község fekszik. A szomszédos /30 20 km/ Békéscsaba lakosságának gyors szaporodása következtében azonban egyre nehezebb lett az ottani kisparasztok élete az ott élő 1-2-5 holdasok elkiváncokoztak olyan helyre ahol több földön jobb és könnyebb megélhetésül lehetne. Segítségükre jött a város szülötte, dr. Zsilinszky Mihály, közoktatásügyi államtitkár a Csaba országgyűlési képviselője a közbenjárással kieszközölte, hogy a kincstár tulajdonában levő Medgyes pusztát törlesztéses árért kiösszák a csabai lakosok között. 1881-ben a parcellázást, illetőleg az eladást elhatározták a ekkor 90 család /néhányal több/ 3722 kat.hold földet igényelt. Az ott létesítendő község helyét is kijelölték és minden 10 hold földet igénylőnek egy 800 négyszögletes házhelyt is venni kellett legkevesebb 5 hold és legtöbbször 250 hold parcella volt igényelhető. A 90 evangélikus vallású csabai család mellett három katolikus család is igényelt a így 93 lett az igénylők száma.

A legtöbbször 10-20-30 holdat igényeltek, de volt 50-60 holdat mérő is. Az előírt méretezésnek kívül elfogadták a csabai evangélikus egyház igénylését is., mely 400 kat holdat tett ki. Érdekes, hogy a parcellázást és az ezzel kapcsolatos bankkölcsön igényt a "nemzet vértanújának" Bajcsy Zsilinszky Endrének édesatyja, Zsilinszki Endre/volt szarvasi gimnáziumi tanár/ intézte. A jórészt kölcsönből fedezett vételár közmegelegedésre oldódott meg, mert 50 éves, tehát kedvező törlesztési lehetőséget nyertek. Így a kirajzás megindulhatott Békéscsabáról, tehát a község tulajdonképpen leánya Csabának. A 93 család 1881-ben 750 lelket számlált, amiben a három katolikus család 18 lélekkel volt képviselve. Persze voltak több százan katolikusok a volt állandó birtokon is. Az első két évben még kijárogattak Békéscsabáról

megmunkálni a földet, de azután gyors ütemben hozzákezdtek az építkezésekhez. Volt, aki előbb tanyát épített, előbb a falu alapításához kezdett és a belterületen házat épített. Többen a földterült arányában több házhelyet is szereztek maguknak.

A település nag yarányu fejlődése megindult. Hossu, egyenes utcák keletkeztek egyszerü, de jól megépített házakkal /csabai stilus szerint/ de 1894-ben még sok porta és kert kerítetlen volt.

A község neve 1893-ig Medgyes-Bodzás volt, ez volt kiirva a posta és a vasutállomás tábláin is. 1894-ben vette fel a község a mai nevét, s ettől kezdve önálló település lett. Kerek pecsétje ezt a felirást viselté:

"Medgyesegyháza község pecsétje 1894."

Vasutat is kapott 1887-ben, ami nagy mértékben elősegítette fejlődését. Az 1894-ben tartott egyik közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott dr. Zsilinszki Endrének, mint aki sokat fáradozott a község létesítése körül olyan területen, ahol néhány évvel ezelőtt csak pusztaság volt. Ekkor a lakosság száma már 2400 volt. Köztük mintegy 80 iparos és kereskedő, akiknek száma a következő években rohamosan emelkedett.

Az a körülmény, hogyaa heti piacot vasárnap tartották, tette ezt lehetővé ill. szükségessé. E napon ugyanis a vidék lakossága bejöhett Medgyesere, itt adta el jószágait, terményeit és itt szerezte be ipari szükségleteit. Ezért lett is sok iparos. Ezek a Kétegyháza felé vezető utcán telepedtek le jórészt, miért is azt Gyár utcának nevezték el. /most Hősök utja/

Kialakult a vasuton tul levő falurész is s ezt /mivel az első házépítő Rigó nevü ember volt/ sokáig Rigó falunak nevezték.

A lakosok száma gyorsan növekedett. 1909-ben már közel 3000 laktak itt. 1915-ben 3630-an, 1930-ban 4800-an, 1950-ben 5260-an

Babonás hiedelmek Medgyesegyházán

A címet, mint mondatot folytatva meg kell állapítani, hogy milyen kizárólagos szájhagyomány. Ez betudható annak a ténynek, hogy Medgyes falu település, és - amint mondják - a piac hozta létre. Gyerekek az emberek leginkább csak hallomásból ismerik azokat a mítikus tényezőket, amelyek csak helyen, pl. Tiszaszigeten igen erősen kiderülnek, s ma is "rettegés"-ben tartják főleg az egyszerűbb idős embereket.

A másik helyi vonás, tekintettel arra, hogy az itt lakó különböző népek még nem érettek egybe, a hagyományaik visszanyulnak a múltkorai helyekre, ahonnan betelepültek: szomszéd tanyák, falvak, nem egyszer román falvak elbeszéléseik színhelye.

Ez utóbbi tény már azért is érdekesítő, mert ezen is vizsgálhatjuk: mi módon vizsgálhatjuk fűződik össze két nép a széleken, milyen lelki és egyéb kapcsolat van köztük; röviden: milyen viszonyok között állnak egymáshoz való viszonyuk, s néha: miből adódik a viszony.

Ezt felismerve gyűjtöttem egy kis csokrot - amelyet szinte csak adatszertűen tudok, fonetikus kidolgozás nélkül közölni, amivel a levelet ápr. 10-én kaptam kézhez Szegedről. -

Főleg két fogalomra találtam itt anyagot: rontásra és szemérmel való verésre; a kétfő néha összeolvad, a köztük levő amúgy is helyi határ elmosódik az emberek tudatában; közös vonásuk: mindkettőt a "tudás asszony" gyógyítja.

Remélvesség

Pribelszki György / 60 éves, Medgyesegyháza, Hősök u. 40 /
földművelő, aki napszámos és zenész volt, mesélte, hogy: "Én gulyás voltam
10 évig Nagybánhegyesen. Ha jó tehén volt, és Adocsné ránézett nem adt
ott tejet többet. Nekem volt egy rossz tehén, arra ránézett, és minden
nap adott tejet, 16 litert.

A zörgő bakter mindig kért: nemenny arra, mer kigyin a zörgő
Adocsné é. - Arra kellött menni. Kigyitt Adocsné. Másnap má nem adott
tejet.

Apám is értette ám! Kiment a bakterhó. Megtalált egy olyan
egy békát, mint egy nagy papucs. Másnap má tejet a tehén.

Fabulya Györgyné - /70 éves, Medgyesegyháza, Úttörő u. 19./
nek is volt ez téren élménye, bár nem itt, hanem egy ma már romániai
faluban, Borosjenőn még gyermekkorában, a báró Solymosy urodalomban.
Valószínű az édesanyja mesélte el neki az esetet, melynek szenvedő hő-
sége maga volt. - Valaki megverte szemmel. -

"Egy öreg oláh néni eljött, és vezet vett a szájába, meg-
mosott. Egy vödörből vett egy csupor vizet, kb. egy fél litert. Kukorica
csutkákat szénné égetett. Megkérdeztem anyámtól, hogy hol jártam elő-
zőleg, kivel beszéltem. Aztán a csutkáknak az illetők nevét adta, majd e-
zeket a vízbe tette. Vett egy kést, amellyel a sörpükből cirokszála-
kat vágott ki. Ezeket a késhez szorította, s velük a vízben vonalakat
huzott. Közben valamit mormolt. Ezután a kezit rátette az edényre.
Amelyik nevet viselő ezén elsüllyedt a vízben az a valaki verte meg
szemmel. - Hogy meggyógyuljak, a vízzel lemosta az arcomat. A saenet ki-
emelte, és vele a hajam közé keresztet rajzolt. Majd saját ingemmel meg-
törölte. - A vizet félre kellett tenni, hogy esetleges nagy láz esetén
a mosdatást háromórán közönlé 3-szor megismételhessük. - A javulás
bekövetkezett. Ha a gyógyítási mód után elmaradt volna, azt igazolta
volna, hogy más a baj."

Ezt a kört egy saját tázaszigeti élményemmel egészítem ki.
Csupán azért teszem, mert az szerb- és magyarlektá közösség, tehát más nem-
zetiségű nép hiedelme. - A házi néni /özv. Bodó Andrásné, 50 éves, Ti-
zeasziget, József A. u. 224./, aki magyar asszony volt, de a falu szó-
csőve, egy alkalommal igen fáradtan jött meg a mezőről. A kislányom
koosijában kint feküdt az udvaron. Bodóné mellé állt, hogy a napi "co-
dálkozási adagját" lerója, de hirtelen elkiáltotta magát: "Jaj, nem néz-
zem má ezt a kislánt ezze a fáradt szememre, mer még megverem! Megyek
megmosom h idegvízbe, asztán majd idegyűvök."

Rontás

A rontásról már részletesebb adatokat tudtam szerezni. - Valt
rá a eset, amikor nem keresték a rontás okát, hanem azonnal a gyógymód-
hoz fordultak. Ilyenről számolt be özv. Tarnóczi Józsefné / 50 éves,
Medgyesegyháza, Hősök u. 36./, aki elmesélte: "Ha a tehenet megrontottá-
ták és nem adja le a tejet, a fejőkébe köll tenni egy kést, és erra köll
ráfelni. Biztos, hogy meggyógyul."

Fabulya Györgyné a rontás megállapításának módjáról is beszé-

olt. - "Ha szemmel jószágot vernek meg, attól függően hogy az illető állat milyen nemű, nő vagy férfi levizel egy rossz ciroksöprűt, majd a megrontott állatot vele lelocsolja, úgy, hogy a söprűt bal kezével mozgatja / csapkodó mozgást végez/, ő pedig ellenkező irányba félrenéz. Ha az állat nem gyógyul ezután meg, rontás miatt szenved. "

"Ha a tehén rontás miatt szenvedett, kevés tejet adott, kócsi kémmal meghuztá k a hátát, fartól a nyakig háromszor, a tehén legugolt. Ez a művelet egymás után háromszor ismétlődött meg egy héten. Egy hetes szünet után megismételték. A következő hét már a gyógyulás hete volt. Tehénnak sok tejet kellett volna leadnia. Persze nem a semmitől, mert minden alkalommal el kellett vinni a tehén fejadagját; minden szemeze tármányból 1 litert, egy karaj kenyeret, 10 dkg vaját. - Közben rájöttem hogy Kvasz Ila ; mert ez volt a " tudós asszony " ott lakott a Luther u l-ben; nem a tehénnak adja ezt oda, hanem maga használja fel. Mérgemben elzavartam, többet nem csapott be egy csaló sem. - A tehén azután meggyógyult, hogy mitől, azt ma sem tudom. "

A rontás nemcsak az állatra hat, hanem az emberre is, sőt ha veszélyesebben, ezért az ember meggyógyítása néha bonyolultabb volt mint az állaté. Azt hitték, hogy az értelmes, gondolkodó emberből nehezebb a "rossz szellem"-et kiűzni, mint az okatlan állatból. Talán ; mert az állat nem szól szándékaink ellen? Ehhez elsőnek újra Fabulya és Örgyné szavait hívom segítségül.

"Ha pólyás gyerek bete g, a füle me llett 9 kapál vizet k kell vőzögymásutánban egy osuporba osorgatni. Ebben ujjal meg kell mosni a gyerek homlokát, aróát. Mosdatás után a vizet kanalánként valamilyen ajtósarokra / a vasosuklóra/ kell folytatni. Közben ügyelni kell arra, hogy a mérés az előzőhöz hasonlóan pontos legyen. - Ha a vizet a kanálra szaporodott, akkor a gyerek rontás áldozata. - A gyereket mindig az Öreg oláh Flóra nénihez küldték, aztán az meggyógyította. - A két felnőtteknek is érdemes volt hozzá elmenni. Vinni kellett hozzá két kumplit. Azt föl vágta, mormolt valamit, majd a fejünkre tette, aztán meggyógyultunk. "

"Pribelezki György bácsi lányát is megrontotta valaki." Egy ismerős gyitt hozzánk a zöreg cigányasszony, asszonya : " Zeuzeka néni ez a lány lába evan rontva. " - En akkor is dologba vótam. - "Nincs más hátára, ezt vinni kő Nagylakra Fazulkanához." Aztán evítették és meggyógyult.

de a lába egy ujja rövidebb lett. Bizony a zén lányom megvót rontva, a zsef lábszára vastagra dagatt. A feleségem vitte a Nagylakra a Kazulkanéhoz. Az meg aszonta: "Nagybánehgyesrű hozzon a saját kutujkbu egy fől liter vizet, a kukoricsbú 3 kukoricscsutka végit." A harmadik nem gyin a zeszembe. Tán a ruhájábú köllött vinni. Aszongya: "Akargya látol ki rontotta a lányát?" É Odatartott egy tikret, és a zöreg Zatykóné vót benne. - Igen akkó olyan assz onyok vótak."

A rontás nemcsak az állatok és a gyerekek között uralkodott, hanem gyakran a szerelemeket is sujtotta. Erről beszélt Dusik Jánosné 54 éves, Medgyesegyháza, Kiss Ernő u.l./, akinek írta elbeszéléséből már nem a félelem, hanem a föl ény áradt.

"A családba történt. Az öcsém, a pista egy román lánynak udvarolt Dombegyházán. A lány rossz életű volt. Az öcsém egyre jobban fegyott. Azt mondták, hogy fiatal szerelmes, azért fogy. Ha eső volt, akkor ia ment. Azt mondta az anyám, ez a gyerek megvan rontva. Ugyanezt mondta Varga Balászné is /ez orosz asszony volt/, Natasa. Azt mondja az anyám, hát maga ehhez ért? - "Hát maga azt nem ia tudta?" - Aztán megnézte az öcsém, és azt mondta: "Viktorné, Pista megvan rontva, úgy rontották meg, hogy a bakancsából ellopták a zokniját. A szomszéd asszonya vitte el a legőért, az aki a legtöbbet jár ide! Ugy akarta az, hogy az egész családot megbolondítja a lány a számára, de ahhoz a család szennyes törülközőjét kellett volna ellopnia, azonban anyám ezt észrevette. Akkor azt mondta Natasa anyámnak, hogy Pista 3 reggel 3 kutból összevitt 1 liter vizben mosakodjon meg. Ő azonban erre nem volt hajlandó, ezért anyám mosta meg míg aludt. - Anyám ezt elmondta Natasnak, aki azt mondta, hogy majd ő elhitei vele a zokniját. Nem beszélt Pistával, hanem akkor este megfigyálte, amikor a lánnyal beszélt a kapuban, és sőprűn ellovagolt arra. Akkor azt mondja a lány Pistának: "Te, nézd, ki az ottl?" Azt mondta Pista: "Nyald ki a seggét, Natasa, a boszorkány!" Erre Natasa visszakiáltja: "Na - na Pista? vigyázz magadra, mert én hall ottam, hogy mit mondtál!" Pistának ettől megborzadt a bőre, mert ő csak halkan sugta, Natasa kikékszegekja mégis meghallotta. - Amikor ment haza, nem bírta kinyitni. Egy fekete macska meg ott szalagált mellette. Bele akart rugni, de mindig a földbe rugott. Majd kivágódott a kapu. Akkor meg a gangrostély /folyosóajtó/nem nyilott, de a fekete macska továbbra is ott maradt, futkosott. Nagy erőltetésre a rostély kivágódott, ő meg /nagy em-

r. volt/hasra bevágódott, a kezét meg a könyhő ajtajába verte. A nagy z
egésre kijött édesapám, de ő ekkorra már fölkelte. Mikor bement, nagyon
padt volt. Anyám elmeséltette vele onnan a történetet, ahonnan Natasa
nyitott a. Azt mondta, hogy ő már hisz a babonában, de egészen csak
kor hiszi el, ha Ilonát egészen el tudják tőle választani. Azt feleli
vám, hogy akkor csináld azt, amit kell. - Az egész leforgásához egy fél
kellett. - Másnap a z anyám beszámolt a atának. Az hamarosan adott
ujnyi széles hársfaháncsot, hogy azt Pista kösse a derekára. Pista
is kötötte, de viznek nem volt szabad hozzá érni. Azt mondta Natasa:
m veszed észreha eltűnik, de jó erősen kösd meg két görccsre? 9 nap-
el is tűnt a hárs. Azt mondja anyám Pistának: "Te már nem mész több-
Llonához," - "Dehogynem megyek - feleli Pista -, szombaton együtt me-
nk a "feltámadás"-ra." Mi is kíváncsiak voltunk.

Pista szombaton ahogy kilépett a kapun, meglátta Ilo-
, aki velünk egy soron lakott csak négy házzal lejjebb, és már vért rá,
éje akart fordulni, menni, de képtelen volt. Még ma sem tudott vele sz
t váltani. A lány azóta férjhez ment. - Így gyógyult ki Pista, pedig
rontották meg, hogy úgy száradt volna el, mint egy fa. - Ezt mondta Na-

"Egy másik eset 1941-ban történt Lökösön /Lökösházán/, akkor
laktunk a Vásárhelyi Dezső féle gazdaságban. Az a fiú, akiről beszé-
egy szomszéd kis tanyában lakott. Udvarolt egy román lánynak. A fiú
yar volt, Kovács Jánosnak hívták. Hamarosan ott hagyta a román kis-
yt, és udvarolni kezdett egy magyar kislánynak, de közben behívták ka-
ának: Nagyon jóra való fiú volt. Mivel szomszédok voltak, elment elbu-
zni a régi kedveséhez. - Azt mondja neki a lány - rá volt készülőve -:
ere Jancsi, buosuzásul adok neked egy pohár bort! " Az meg bement vele
zobába, és megitta a pohár bort; Az esteli vonattal meg elment.

9 - lo napra bent a katonáéknál beteg lett. Kiírták gyen-
kedőre, de az orvosok, nem tudták a baját megállapítani, pedig egyre
ban beteg lett. Nem is evett, ez ért az orvosok elküldték a kórházba.
egyik barátja meg megírta az apjának, hogy mi van Jancsival. Az apja
t egyenesen a kórházba. Beszélt az orvosokkal. - Közben három hét telt
- Az orvosok azt mondták, hogy nem találják a baját, és megkérték mond-
meg - már mindegy, babona ide vagy oda - ~~XXXXXXXXXXXX~~ának nem volt-
fiának valami növel dolga. Aztán az apja elmesélte, hogy de igen a

Márka meg is kínálta egy pohár borral, amikor elbucsuzott. Aztán hazajött, és elment Csabára /Békésosabai/ egy tudós asszonyhoz. Ez azt mondta neki, hogy vigyen be a fiának egy kapaóját és alsó nadrágját, abból megállapítja, hogy mi a hiba. - Amikor bevitte az ember ezeket a dolgokat, hogy egy éjszakát ott kell aludni a holmiak. - Másnap ment érta az ember, hát az asszony azt mondta, hogy: "Bizony a maga fiának igen súlyos a baja, megvan rontva, nem is lehet már meggyógyítani. Az a lány, aki a maga fiának azt a pohár bort adta, azzal úgy megrontotta, hogy a maga fia bele fog halni. Már nem lehet rajta segíteni, mert olyan vizet tett a borába, amiben előzőleg halott embert mostak meg." - Ezért nem is lehetett rajta segíteni, pár hónap múlva meghalt. A rokonai és a magyar lány nem is merték felelőségre vonni, mert félték, hogy őket is megrontja."

A felöltteket itt már rongybabával is megrontották.

Taróczyki néni szerint: "Mára az illető saját rongyaiból babaalakot oszart, és elhelyezte ott ahol a haragosa feltétlenül rálépett."

A rontás szelidebb módja közé tartozott az álmokörösségre való kárhoztatás. Hegely Andrásné /50 éves, Medgyesegyháza, Booskai u. 6./ szerint ezt úgy érték el, hogy: kiöntötték az udvarra azt a vizet, amelyikben a halottat lemosták. Ha az illető /haragos/ ezen keresztül ment, örökké álmos volt."

Szellemidézés

Itt csak hállomásból ismert fogalom. Ha van is, aki adatokat tud közölni, azok sem a közvetlen környék-vonásait tükrözik. Példának mégis leírok egy esetet, mert én ezt a változatát még nem hallottam. - Rimózi László 23 éves fiatal tanító /Medgyesegyháza, Uttörő u. 6./, mint saját élményét mesélte el. Az eset Békésosabán történt, az ő vegyes baráti körében:

"Nem hittem el, hogy szellemet meg lehet idézni. A barátaim egyszer rászédtek: engedjem meg, hogy jelenlétemben bebizonyítsák. Engedtem. - Asztal mellé ültünk egy zárt szobában. Másfél óráig feszülten ültünk, figyeltünk, oszupán a kezünket dörzsöltük az asztalon, hogy az melegedjen. A feszült egyhangúságban megszólalt az egyik barátom: "Asztalkám három koppanással köszöntsd a jelenlevőket!" - Az asztal engedelmesen mekkedett. Az előbbi ismét parancsolt: "Van itt köztünk, aki még most sem hisz benned, szorítsd a falhoz!" - Az asztal mozogni kezdett, én hátráltam

a falhoz szorított, pedig a többiek a helyükön maradtak. - Még ma sem tudom hová helyezzem el ez eseményt."

.....
.....

Összegezéssel ismét elmondom: szeríntem jó lenne, ha megvizsgál-
nánk végek különböző nemzetiségű lakosságának szokásai között találhat-
ó hasonlóságokat és különbségeket. Sok érdekes dolgot rejtenek maguk-
ban.

- Sajnos eredeti tervem nem tudtam teljesíteni, mivel közben
más vidékre kerültem. Így Tiszaszécsét gazdag hagyományanyagát nem tudtam
feldolgozni, pedig nagyonis érdekes lenne. Ma ez már akadályba is ütkö-
zik, mivel megbízó levél nélkül a határárvba bejutni nem lehet. -

Medgyesegyháza, 1959. április 20.

Francz Vilmos
tanár

Medgyesegyháza

Áll.Ált. Isk.